

ارتباطات: یک پارشته

نویسنده: سیلویو ویسبورد

مترجم: محسن گودرزی

www.ketab.ir

سرشناسه

ویسبورد، سیلیو ریکاردو، ۱۹۶۱ - م.
Waisbord, Silvio R. (Silvio Ricardo)

عنوان و نام پدیدآور

ارتباطات: یک پسا رشته/ نویسنده سیلیو ویسبورد؛ مترجم
محسن گودرزی.

مشخصات نشر

تهران: پژوهشگاه فرهنگ هنر و ارتباطات، ۱۴۰۰.

مشخصات ظاهری

۲۴۷ ص: ۱۴/۵ × ۲۱/۵ س.م.

شابک

۹۷۸-۶۰۰-۴۵۲-۳۷۲-۱

وضعیت فهرست نویسی

فیا

یادداشت

عنوان اصلی: Communication: a post-discipline, ۲۰۱۹.

یادداشت

کتابنامه: ص. ۲۲۵ - ۲۴۱.

یادداشت

نمایه.

موضوع

ارتباط - راهنمای آموزشی

موضوع

Communication -- Study and teaching

شناسه افزوده

گودرزی، محسن، ۱۳۶۳ - مترجم

شناسه افزوده

پژوهشگاه فرهنگ، هنر و ارتباطات

شناسه افزوده

Research Center for Culture, Art and Communication

رده بندی کنگره

P۹۱/۳

رده بندی دیویی

۳۰۲.۲

شماره کتابشناسی ملی

۸۵۱۹۸۵۲

اطلاعات رکورد کتابشناسی

فیا

پژوهشگاه فرهنگ، هنر و ارتباطات
وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی

ناشر: پژوهشگاه فرهنگ، هنر و ارتباطات

عنوان: ارتباطات: یک پسا رشته

نویسنده: سیلیو ویسبورد

مترجم: محسن گودرزی

ویراستار: صدرا عمومی

طراح جلد: زهرا زاهدی

صفحه‌آرا: فاطمه قیاسوند

نوبت چاپ: اول - پاییز ۱۴۰۰

شمارگان: ۵۰۰ نسخه

قیمت: ۶۶ هزار تومان

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۴۵۲-۳۷۲-۱

همه حقوق این اثر برای پژوهشگاه فرهنگ، هنر و ارتباطات محفوظ است.

در صورت تخلف، پیگرد قانونی دارد.

نشانی: تهران، پایین‌تر از میدان ولی عصر (عج)، خیابان دمشق، شماره ۹، پژوهشگاه فرهنگ، هنر و ارتباطات

صندوق پستی: ۶۲۷۴ - ۱۴۱۵۵، تلفن: ۸۸۹۰۲۲۱۳، دورنگار: ۸۸۸۹۳۰۷۶، Email: nashr@ricac.ac.ir

فهرست مطالب

۱.....	سخن ناشر
۳.....	پیشگفتار
۹.....	مقدمه مترجم
۱۳.....	تقدیر و تشکر
۱۷.....	مقدمه
۲۹.....	فصل اول: چندپارگی و فراتخصصی شدن
۳۹.....	چرا چندپارگی؟
۴۷.....	معانی ارتباطات
۵۰.....	ارتباطات به مثابه اتصال
۵۴.....	ارتباطات به مثابه دیالوگ
۵۶.....	ارتباطات به مثابه تجلی
۵۹.....	ارتباطات به مثابه اطلاعات
۶۲.....	ارتباطات به مثابه اقناع
۶۶.....	ارتباطات به مثابه کنش متقابل نمادین
۶۸.....	تقسیم شده به وسیله ارتباطات
۸۱.....	فصل دوم: چهل تکه مطالعات ارتباطات
۸۱.....	قابل فهم کردن مطالعات ارتباطات

شاخه‌های پژوهشی.....	۹۵
آیا باید نگران اختلاف‌ها باشیم؟.....	۱۰۱
فصل سوم: تغییر جهت برآمده از ارتباطات دیجیتال	۱۱۷
همه چیز ارتباطات دیجیتال است.....	۱۲۰
مطالعه ارتباطات دیجیتال.....	۱۲۸
چه کسی مالک مطالعه «ارتباطات دیجیتال» است؟.....	۱۳۴
نتیجه‌گیری.....	۱۳۸
فصل چهارم: ارمغان جهانی شدن	۱۴۱
جهانی شدن نهادی.....	۱۴۵
جهانی شدن فکری.....	۱۵۱
پیامدهای نابرابر جهانی شدن.....	۱۶۰
نتیجه‌گیری.....	۱۷۴
فصل پنجم: یک پسرارشته	۱۸۱
پسرارشته‌ای بودن.....	۱۸۹
ارتباطات به مثابه پسرارشته.....	۱۹۴
ساخت پل‌ها [ی ارتباطی] در این پسرارشته.....	۲۰۳
پرورش یک تخیل ارتباطاتی.....	۲۲۰
منابع	۲۲۵

پژوهشگاه فرهنگ، هنر و ارتباطات با هدف رفع نیازهای پژوهشی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، نزدیک به دو دهه است که با رویکرد مسئله‌محوری به دنبال شناخت مشکلات حوزه فرهنگ و هنر، شناسایی قابلیت‌ها و ظرفیت‌ها و ارائه راهبردها و راهکارهای مناسب برای حل مشکلات و نیز توسعه قابلیت‌ها در مسیر تعالی فرهنگی کشور است.

این پژوهشگاه، با سه پژوهشکده فرهنگ، پژوهشکده هنر و پژوهشکده ارتباطات در تعامل و همکاری با صاحب‌نظران و اندیشمندان حوزه فرهنگ و هنر، ضمن اجرا و نظارت بر طرح‌های پژوهشی مورد نیاز، اقدام به برگزاری نشست‌ها، همایش‌های علمی، جلسات نقد و گفتگو و نیز جشنواره پژوهش فرهنگی سال می‌نماید.

علاوه بر این، دفتر طرح‌های ملی پژوهشگاه نیز، به‌عنوان متولی انجام مطالعات فرهنگی و اجتماعی در سطح ملی، ضمن اجرای نظرسنجی‌های مورد نیاز، به اجرای پیمایش‌های ملی نظیر پیمایش ارزش‌ها و نگرش‌های ایرانیان؛ مصرف کالاهای فرهنگی؛ سواد رسانه‌ای؛ وضعیت فرهنگی، اجتماعی و اخلاقی جامعه ایران و سنجش سرمایه اجتماعی کشور اقدام می‌نماید.

پژوهشگاه فرهنگ، هنر و ارتباطات، تلاش دارد تا مجموعه دستاوردهای

پژوهشی خود را با هدف تحقق عدالت فرهنگی و دسترسی همه پژوهشگران و سیاست‌گذاران فرهنگی کشور، منتشر نماید. از این رو انتشارات پژوهشگاه طی مدت فعالیت خود تاکنون، آثار پژوهشی متعدد و متنوعی را در قالب «کتاب»، «گزارش پژوهش»، «گزارش نظرسنجی» و «گزارش راهبردی» منتشر کرده است. پژوهشگاه همچنین، انتشار فصلنامه علمی پژوهشی «مطالعات فرهنگ ارتباطات» و نیز چاپ آثار برگزیده جشنواره فرهنگی سال را در کارنامه خود دارد.

پژوهشگاه فرهنگ، هنر و ارتباطات، ضمن استقبال، تعامل، همکاری و همفکری با استادان، نخبگان و پژوهشگران حوزه فرهنگ، هنر و رسانه، امیدوار است با انتشار دستاوردهای پژوهشی خود بتواند به «مرجع پژوهش» در حوزه فرهنگ و هنر ایران و نیز پایگاهی برای اندیشمندان و دلسوزان این عرصه تبدیل شود. ضمن آنکه پژوهشگاه اذعان می‌دارد، انتشار این آثار برای آشنایی کارشناسان با جدیدترین دیدگاه‌هاست و به‌منزله تایید تمام محتوای آن‌ها نیست.

پژوهشگاه فرهنگ، هنر و ارتباطات

• پیشگفتار

هرچند رشته علوم ارتباطات از ابتدای شکل‌گیری تاکنون، با چالش‌ها، مسائل و سؤالات ذاتی و هویتی قابل‌ملاحظه و جدی روبه‌رو بوده است؛ اما باید اذعان کرد که با ظهور فناوری در معنی عام و فناوری‌های ارتباطی و اطلاعاتی در معنی خاص، در طول دهه‌های گذشته و به‌ویژه با شروع هزاره سوم و کاربرد همه‌جانبه فضای مجازی، مسائل و سؤالات درباره علوم ارتباطات بغرنج‌تر، قابل‌مطالعه‌تر و چشمگیرتر شده است.

شکل‌گیری بنیان‌ها و اصول علوم ارتباطات در بحبوحه جنگ‌های اول و دوم جهانی در جهت تثبیت قدرت سیاسی و ایدئولوژیک قدرت‌های درگیر در این جنگ‌ها به‌ویژه غرب و ایالت متحده و نیز پیوند سرمایه‌داری و فناوری‌های نوین ارتباطی و اطلاعاتی از اوایل دهه ۱۹۹۰ به این سو و کاربرد وسیع، همه‌جانبه و درحال‌تزايد جامعه اطلاعاتی و فضای مجازی در تمامی شئون و ابعاد گوناگون جامعه انسانی در دوران کنونی، وضعیت علوم ارتباطات اجتماعی را علی‌رغم انجام پژوهش‌های علمی و تحقیقاتی و حتی شروع به رجوع به مباحث جدیدی همانند فلسفه ارتباطات، مطالعات ارتباطی و رسانه‌ای و بین‌رشته‌ای، دستیابی و فهم و درک ارتباطات را پیچیده‌تر کرده است.

سیر تحولات فناوری‌های ارتباطی، اطلاعاتی و رسانه‌ای در دوران کنونی و ابداع، گسترش و همه‌گیری اینترنت اشیاء، رایانش ابری، هوش مصنوعی، علوم شناختی و کاربرد این فناوری‌ها تقریباً در تمامی شئون و ابعاد زندگی، فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی و سیاسی جوامع رسانه‌های اجتماعی را به‌عنوان محل اصلی ترویج دیدگاه‌ها، باورها، ارزش‌ها و هم‌زمان محل کلیدی بیان و ابراز افکار و عقاید و احساسات کاربران تبدیل کرده است.

با شیوع همه‌گیری کرونا و ضرورت استفاده از فضای مجازی، این پیچیدگی‌ها بشر را بیش‌ازپیش در استفاده از وسایل ارتباطی و اطلاعاتی نوین قرار داده است؛ به‌طوری‌که انسان در دوران کرونا و حتی دوران پساکرونا باید بیش از هر چیز وامدار فناوری باشد و اکنون باید با تمرکز بر وجه روشن تکنولوژی، بر حل مشکلات مربوط به تغییر نظام آموزشی، رشد قابل توجه خلاقیت فردی و هنر، تغییر فرهنگ و ابعاد آن، مراودات و تعاملات نوین اجتماعی، حذف برخی مشاغل و به‌وجود آمدن مشاغل جدید در جهان پساکرونا خردمندانه‌تر عمل کند. همه این اهداف و برنامه‌ریزی‌های جدید مستلزم ورود برنامه‌ریزی‌شده و سیاست‌گذاری‌شده در نظام‌های ارتباطی و رسانه‌ای است.

در دنیای کنونی، شاهد پیدایش اشکال فراچاپی تولید، توزیع و درک رسانه‌ای جدیدی هستیم که از رسانه‌های الکترونیک و دیجیتال استفاده می‌کنند. این، خود، پیچیدگی علوم ارتباطات را به‌طوری‌سابقه‌ای افزایش داده است؛ به‌طوری‌که حجم اطلاعات تولیدشده در فضای مجازی به‌قدری زیاد شده است که اطلاعات را فقط با کلان‌داده می‌توان تحلیل و تبیین کرد و امروزه، روش‌های سنتی و روش‌شناسی گذشته قادر به تحلیل پدیده‌های کنونی در فضای مجازی و ارتباطی نیست.

با عنایت به دگرگونی‌های یادشده، لزوم داشتن نگاه و نگرش نو به حوزه علوم ارتباطات و زیرمجموعه مرتبط با آن در جهت شناخت هرچه بیشتر و بهتر ارتباطات حائز اهمیت است. باید این واقعیت را پذیرفت که

شکل فراچاپی جدیدی از تولید، پردازش و توزیع اطلاعات در دوران کنونی به وجود آمده است که بالاچار درک ارتباطی و رسانه‌های جدیدی را به وجود آورده است و این نه تنها بر ابهامات و مسائل موجود ارتباطات افزوده است؛ بلکه داشتن توجه و نگاه جدید و فراشته‌ای ما را به ارتباطات، بیش از پیش، مورد تأکید قرار می‌دهد.

هم‌زمانی نوشتن این مقدمه بر کتاب ارتباطات؛ یک پساارشته نوشته سیلیو ویسبورد^۱ و ترجمه آن توسط دوست و همکار ارجمند، دکتر محسن گودرزی، با یکی از جلسات شورای پژوهشی پژوهشگاه فرهنگ، هنر و ارتباطات که در آن مباحث نوین و جالب توجهی توسط رئیس و همکاران عضو شورا درباره وضعیت کنونی علوم ارتباطات ابراز شد، شاید خالی از لطف، عنایت و توجه نباشد.

دکتر محمد سلیم رئیس پژوهشگاه فرهنگ، هنر و ارتباطات، در جلسات شورای پژوهشی پژوهشگاه همواره بر ترجمه و تألیف کتاب‌های اصلی، مرجع، علمی و بنیادی در حوزه‌های گوناگون، به ویژه ارتباطات تأکید و اهتمام خاص دارند. همچنین، دکتر داریوش مطلبی، معاون پژوهشی پژوهشگاه، همواره پیگیر انتخاب، نظارت و ترجمه کتاب‌های ارتباطی به‌روز هستند و تلاش و پیگیری خاصی را جهت چاپ به موقع کتاب‌های به‌روز در این حوزه معطوف می‌دارند.

دکتر ابراهیم فیاض، همکار گرامی و عضو شورای پژوهشی پژوهشگاه نیز با طرح این مسئله که ارتباطات «علم مسلط» روز بوده و اهمیت ارتباطات در دوران کنونی به حدی است که امروزه مباحثی همچون «ارتباط‌شناسی علم»، «ارتباط‌شناسی فلسفه»، «ارتباط‌شناسی فرهنگ» و «ارتباط‌شناسی جامعه‌شناسی» در محافل علمی روز دنیا مطرح است، بر لزوم تلاش هرچه بیشتر در جهت شناسایی و تبیین علوم ارتباطات تأکید کردند.

دکتر هادی خانیکی، همکار ارجمند و دیگر عضو شورای پژوهشی

پژوهشگاه نیز با طرح این مسئله که امروزه و در دوران کرونا و پسا کرونا، رشته ارتباطات به‌ویژه در حوزه «ارتباطات بحران» و «ارتباطات سلامت» مطرح است و باید جایگاه علمی و اجرایی خود را بهتر بیابد، بر نسبت ارتباطات با مسئله گفت‌وگو و اینکه ارتباطات و گفت‌وگو ارتباط وثیقی در دوران کنونی دارند و بر لزوم اقدام به انتخاب و ترجمه منابع دست‌اول علمی ارتباطات به‌عنوان یکی از اولویت‌های اصلی حوزه ارتباطات در کشور تأکید ورزیدند.

کتاب ارتباطات؛ یک پسا رشته نوشته سیلیو ویسبورد (چاپ سال ۲۰۱۹)، انتشارات جان وایلی) را می‌توان اثری بدیع از بابت موضوع، کم‌سابقه از نظر محتوا و ثمره علمی و عملی کاری، تجربی و حرفه‌ای در حوزه ارتباطات، علوم انسانی و اجتماعی قلمداد کرد. این کتاب به‌طور شفاف، قانع‌کننده و چشمگیر، تأثیر نگاه کل‌نگر دو حوزه علوم انسانی و اجتماعی و نتیجه پیوند عمیق، بنیادی، منطقی، تعاملی و اخلاقی جایگاه و رابطه بین علوم ارتباطات را در بین دیگر علوم انسانی و اجتماعی نشان می‌دهد. ارتباطات نه‌تنها هیچ‌گاه در خلأ و بی‌وزنی به وجود نیامده است؛ بلکه ذات و خمیرمایه ارتباطات، علی‌رغم طبیعت مبهم و ناشناخته‌اش، نیروی محرکه پرتوان و پویایی بوده است که با عنایت به جنبه کاربردی، فراگیری و نقش آنی، حیاتی و عینی آن در زندگی روزمره، همواره در طول دهه‌های گذشته در کنار و حتی بالاتر از دیگر رشته‌های حوزه علوم انسانی و اجتماعی مورد توجه قرار گرفته است. قطعاً تحصیل و دانش‌آموختگی سیلیو ویسبورد در دکتری رشته جامعه‌شناسی از دانشگاه کالیفرنیا، استادی دانشگاه جورج واشنگتن، علم و آگاهی عمیق نظری ایشان از رشته جامعه‌شناسی و حوزه‌های مرتبط با آن و تأثیر این مهم‌ترین رشته علوم اجتماعی به‌عنوان کلید درک مسائل جامعه و اجتماع به‌عنوان خمیرمایه اصلی در نحوه شکل‌گیری نگرش علمی، کل‌نگر و بینش کاربردی، زمینه مناسب برای نگارش این کتاب بوده است. از سوی دیگر، نوشتن کتاب مانیفست ارتباطات در همان سال (۲۰۱۹) و

سر‌دبیری نشریه معتبر و انگلیسی‌زبان حوزه ارتباطات یعنی نشریه ارتباطات، جملگی، زمینه و پیش‌درآمد مناسب و پرحاصلی برای تصنیف کتاب ارزشمند ارتباطات؛ یک پسا‌رشته بوده است. به عبارتی دیگر، سیر از فضای رویکرد نظری جامعه‌شناسی به رویکرد کاربردی ارتباطات، به نحوی که بتوان برای ارتباطات نقشی و کارکردی پسا‌رشته‌ای قائل شد، باعث خلق اثری چنین ارزشمند است.

نکته قابل‌توجه دیگر در مورد شخصیت علمی و یس‌بورد این است که وی با رویکردی عالمانه و تحسین‌برانگیز و در مقام تشکر و امتنان و نشان‌دادن زمینه کاری تعاملی و مشارکتی خود، نام نزدیک به چهل نفر از افرادی که به گفته وی در تصنیف این کتاب به تعامل، توصیه، گفت‌وگو، نقد و اظهارنظر محتوایی پرداخته‌اند (از همکاران، استادان، دانشجویان و حتی چند منتقد ناشناس) اشاره کرده و در مقدمه کتاب نام کاملشان را ذکر کرده است.

اما انتخاب دقیق، کارشناسانه و به‌موقع اصل کتاب به زبان انگلیسی در گرو همت، رصد و پشتکار دوست و همکار گرامی، آقای دکتر محسن گودرزی، دانش‌آموخته دکتری تخصصی علوم ارتباطات اجتماعی از دانشکده ارتباطات دانشگاه علامه طباطبایی (سال ۱۳۹۶) است. خوشبختانه زحمات شبانه‌روزی و علمی در حوزه علوم ارتباطات و متخلق‌بودن به صفات علمی، پژوهشگری، حُسن خُلق و گشاده‌رویی ایشان به ترجمه این کتاب محدود و منتهی نبوده است و با تلاش و جدیت خود در سال‌های گذشته، توفیق انتشار این کتاب‌ها را در جهت هرچه غنی‌تر ساختن ادبیات علوم ارتباطات در کشور داشته‌اند:

تألیف کتاب مقدمه‌ای بر باز‌نمایی رسانه‌ای غرب از شرق (۱۳۹۴)؛

ترجمه کتاب رسانه و سیاست در دنیای در حال جهانی شدن (۱۳۹۷)،
انتشارات پژوهشگاه فرهنگ، هنر و ارتباطات؛

تألیف کتاب جایگاه دین در سینمای دینی پس از انقلاب (۱۳۹۸)؛

تألیف کتاب در خدمت و خیانت رسانه‌های اجتماعی (۱۳۹۹)؛

ترجمه کتاب ارتباطات: یک پسا رشته (۱۴۰۰)، انتشارات پژوهشگاه فرهنگ، هنر و ارتباطات).

در پایان، ضمن قدردانی و امتنان از دقت نظر و تلاش‌های خالصانه و علمی آقای دکتر محسن گودرزی و همسر گرامی‌شان که همراهی و همکاری بی‌دریغی را در مراحل اولیه و نهایی ترجمه مبذول داشته‌اند؛ از دوست و همکار گرامی، جناب آقای دکتر فواد حبیبی، ناظر محترم ترجمه این اثر؛ جناب آقای دکتر محمد سلگی، رئیس محترم پژوهشگاه؛ جناب آقای دکتر داریوش مطلبی، معاون محترم پژوهشی پژوهشگاه و سرکار خانم مریم مرادی، کارشناس خبره و گرامی پژوهشکده ارتباطات سپاسگزاری می‌کنم.

سید وحید عقیلی

پژوهشکده ارتباطات

پژوهشگاه فرهنگ، هنر و ارتباطات

بهار ۱۴۰۰

• مقدمه مترجم

سیلیویو ویسبورد، نویسنده آرژانتینی کتاب، دانش آموخته رشته جامعه‌شناسی از دانشگاه کالیفرنیا^۱ و مدیر و استاد دانشگاه جورج واشنگتن^۲ آمریکاست. وی نزدیک به دویست مقاله در حوزه روزنامه‌نگاری اکتشافی، رسوایی‌های رسانه‌ای، مطالعات ارتباطات، سیاست‌گذاری رسانه‌ای و تغییرات اجتماعی از منظری جهانی در نشریات گوناگون دانشگاهی منتشر کرده است. همچنین، ویسبورد در دانشگاه‌های بیش از چهل کشور دنیا در آفریقا، آمریکا، آسیا و اروپا سخنرانی داشته است. کتاب‌های *مانیفست ارتباطات*^۳ و *ارتباطات: یک پسا‌رشته*^۴ از آخرین آثار وی است که هر دو در سال ۲۰۱۹ منتشر شده‌اند (به نقل از صفحه معرفی نویسنده در دانشگاه جورج واشنگتن).^۵

سیلیویو ویسبورد دو تجربه زیسته مهم دارد. نخست اینکه سال‌ها سردبیر یکی از مهم‌ترین نشریات انگلیسی‌زبان حوزه علوم ارتباطات، یعنی *نشریه ارتباطات* بوده است و دوم اینکه از رشته جامعه‌شناسی به حوزه علوم ارتباطات

1. University of California

2. George Washington University

3. The Communication Manifesto

4. Communication: A Post Discipline

۵. دریافت‌شده در تاریخ ۱۰ آبان ۱۳۹۹ از <https://smpa.gwu.edu/silvio-r-waisbord>

و مطالعات رسانه وارد شده است. این دو ویژگی باعث شده است تا مسئله پیوند خوردن رشته ارتباطات با سایر حوزه‌ها و رشته‌ها ازجمله مهم‌ترین مسائل ذهنی وی باشد. درواقع، می‌توان این کتاب را کنکاش درونی نویسنده برای رسیدن به فهمی اصولی‌تر از رشته ارتباطات دانست.

تجربه سردبیری نشریه ارتباطات باعث شده است تا ماهیت علاقه‌مندی سایر رشته‌ها به علوم ارتباطات و مطالعات رسانه در ذهن نویسنده برجسته شود. همچنین، سابقه مطالعاتی نویسنده در حوزه جامعه‌شناسی، مسئله جهانی شدن و تأثیرات آن در جوامع گوناگون موجب شده است تا ارزیابی‌های دقیق‌تر جامعه‌شناسانه و جغرافیایی برای وی مهم باشد. این دو مؤلفه را می‌توان اصلی‌ترین بنیان‌های شکل دهنده کتاب پیش رو دانست. نویسنده در کتاب ارتباطات: یک پسا رشته روی لبه تیغ قدم می‌زند، چراکه سعی دارد تا ابعاد هستی‌شناختی و معرفت‌شناسی میدان مطالعات ارتباطات را روشن سازد. اگرچه این کار در ابتدا ساده به نظر می‌رسد؛ ولی در عین حال، می‌تواند پیچیدگی‌های موجود در این عرصه را بیشتر کند. پیوند ناگسستی ارتباطات با دیگر حوزه‌ها و رشته‌ها، مسئله جهانی شدن رشته ارتباطات (حضور دائمی پژوهشگران ارتباطات از آمریکا و کشورهای اروپای غربی، نفوذ گسترده خوانش آمریکایی از مطالعات ارتباطات در همه کشورهای دنیا، حضور در حال رشد محققان سایر کشورها در جریان اصلی این میدان و نیز تلاش این محققان برای معرفی مطالعات بومی ارتباطات به دیگر کشورها) و شکل‌گیری روندهای فزاینده دیجیتالی شدن ازجمله عللی است که می‌تواند نافرجامی چنین تلاشی را رقم بزند.

با وجود این، نویسنده کتاب، فارغ از همه سختی‌های ناشی از قدم زدن در این مسیر و علی‌رغم ابهام ذاتی ابعاد هستی‌شناختی رشته ارتباطات، در رسیدن به هدف خود موفق بوده است. نویسنده در کتاب ارتباطات: یک پسا رشته توانسته است مسیر پیش روی پژوهشگران، دانشجویان و علاقه‌مندان رشته ارتباطات و مطالعات رسانه را روشن‌تر سازد؛ چراکه

نویسنده با موشکافی ابعاد گوناگون و ابهام‌آفرین میدان ارتباطات، زمینه را برای برون‌رفت از پیچیدگی‌ها و سردرگمی‌های این میدان فراهم کرده است. این کار با به رسمیت شناختن ابهام‌ها و پیچیدگی‌های مطالعات ارتباطات و تلاش برای ارائه تفسیری پسا رشته‌ای و نه میان رشته‌ای از آن و رسیدن به «تخیل ارتباطاتی» که در فصل پنجم کتاب تبیین شده، شکل گرفته است. شاید تنها هدف نویسنده از نگارش چنین کتابی همین باشد: روشن ساختن ماهیت مطالعات ارتباطات و مسیر پژوهش در این عرصه.

اگرچه ویسبورد تلاش می‌کند تا اصول آمریکایی مسلط بر رشته ارتباطات، یعنی پوزیتیویسم یا اثبات‌گرایی را پشت سر بگذارد؛ ولی در همان قالب حرف خود را می‌زند و برای سخنش دلیل می‌آورد. این رویکرد، خواه سهوی بوده باشد و خواه عمدی، فهم بهتر مطالب پیش رو را برای خواننده غیر آمریکایی به ارمغان می‌آورد. نویسنده در این کتاب، بدون چنین عملکردی و با استفاده از ادبیات غیر تجربه‌گرایانه، احتمالاً در ورطه فلسفه‌بافی و شعاعزدگی می‌افتاد. علت این موضوع آن است که ذات رشته ارتباطات با اثبات‌گرایی و تجربه‌گرایی پیوند خورده است و ورود به میدان ارتباطات، بدون توجه به ذات آن عملاً کارکرد حقیقی روشنگری خود را از دست می‌دهد. این در حالی است که نویسنده با طرح مسئله جهانی شدن، سعی در آگاهی بخشی در خصوص دیگر فلسفه‌های قاره‌ای و رویکردهای بومی و منطقه‌ای دارد تا از این مسیر، زمینه برای معرفی معرفت‌شناسی‌های غیر آمریکایی و غیر اروپایی فراهم شود. چنین رویکردی قادر است تا تغییرات ماهوی در رشته ارتباطات را در بلندمدت رقم زند و قرائت پوزیتیویستی و تجربه‌گرایانه را با بحران مشروعیت روبه‌رو سازد.

ارتباطات: یک پسا رشته کتابی تخصصی برای علاقه‌مندان رشته ارتباطات و مطالعات رسانه است. کتابی که احتمالاً به علت پیوند آن با دیگر رشته‌ها و حوزه‌ها، از جامعه‌شناسی گرفته تا روان‌شناسی و علوم سیاسی، به کار همه دانشجویان علوم انسانی از دوره کارشناسی گرفته تا دانش‌آموختگان دکتری

می‌آید. سعی کرده‌ام معادل‌گزینی‌هایم برای تعبیر، اصطلاحات و واژه‌های کتاب به حقیقتِ زبان اصلی آن نزدیک باشد؛ از این رو، به متن وفادار ماندم. با وجود این، و علی‌رغم وفاداری به متن، تلاش‌ام این بود که ترجمهٔ اثر برای مخاطب فارسی‌زبان قابلِ فهم و روشن باشد. باید در نظر داشت که فصل‌ها و بخش‌های این کتاب در پیوندی ناگسستنی با هم قرار دارند و در ارتباط با هم بهتر فهم می‌شوند؛ از این رو، نمی‌توان انتظار داشت مثلاً با مطالعه صرفاً فصل پایانی کتاب، درک درستی از موضوع و مباحث ارائه‌شده در آن پیدا کرد.

در پایان لازم می‌دانم از زحمات و پیگیری‌های جناب دکتر سید وحید عقیلی و سرکار خانم مریم مرادی از پژوهشکدهٔ ارتباطات پژوهشگاه فرهنگ، هنر و ارتباطات قدردانی کنم. همچنین، باید از مشورت‌ها و راهنمایی‌های آموزنده دکتر فؤاد حبیبی ناظر محترم ترجمه نیز تشکر کنم. نسخهٔ نهایی ترجمه به پیشنهاد ناظر و با کمک دوست بزرگووارم سید فرشاد غریبی بررسی شد تا ابهامات معنایی برطرف شود؛ جا دارد از وقت و انرژی که ایشان صرف کرد نیز قدردانی کنم. همچنین، نسخهٔ اولیه ترجمه را همسرم نرگس مطالعه کرد و برخی اشکالات را گوشزد کرد. از همراهی و کمک‌های بی‌دریغ ایشان هم سپاسگزارم.

امیدوارم این کتاب نقش خود را در تعالی دانش ارتباطات در ایران ایفا کند، ان شاء الله.